

„LABIRINTUL DESTINULUI” PRIMULUI PREȘEDINTE

Dumitru ȚĂRA

Cele șase volume ale memoriilor primului președinte al Republicii Moldova, Mircea Snegur, intitulate sugestiv *Labirintul Destinului*, cuprind în total 4426 de pagini. La scrierea lor autorul a muncit în jur de zece ani, inclusiv în arhivele principalelor instituții ale statului. Textul este însoțit de 516 fotografii, majoritatea constituind documente ale timpului care se referă la activitatea și viața primului președinte al țării.

După cum susține însuși autorul în prefața primului volum, lucrarea vine să analizeze și să aprecieze „etapele parcurse ce prezintă o mare însemnătate pentru istoria Moldovei”: mișcarea de renaștere națională, democratizarea, reformele, statalitatea, stabilirea și dezvoltarea relațiilor internaționale. Definiția lucrării o găsim tot acolo: „o îmbinare a amintirilor cu faptele reale ale istoriei noastre moderne prin prisma unor analize și viziuni proprii”. Scopul lucrării e de a spune Adevărul, care „este numai unul”, pentru a nu fi uitat sau trecut cu vederea.

Pe parcurs sunt folosite și „materiale oficiale din arhive, care înlesnesc descrierea cronologică documentară a evenimentelor”, autorul considerând că este în drept să le încorporeze în memoriile sale, întrucât s-a aflat în permanență în vârtoarea evenimentelor și a contribuit direct la elaborarea lor în cea mai mare parte. Selectarea și prezentarea judicioasă a acestora în contextul strict util al descrierilor, aprecierile, concluziile și reflecțiile personale și ale altora în procesul elaborării și adoptării unor importante acte de stat conferă lucrării valoare științifică, abordarea dată fiind caracteristică, mai cu seamă, volumelor tematice consacrate, respectiv, construcției statale, economiei de piață și relațiilor internaționale.

Volumul I. *Calea spre Olimp* (perioada de până la 3 septembrie 1990) are 857 de pagini și apare în anul 2007. Deși este de esență biografică (copilăria, adolescența, anii de studenție), prima parte a cărții conține reflecții consistente despre ororile deportărilor, colectivizării forțate și foametei organizate, despre sistemul sovietic doctrinar de educație, dezrădăcinarea naționalului, prigoana credinței creștine, evoluția în gândire a poporului înghințat de sărăcie și frică.

La descrierea activității în agricultură, sectorul științific al acesteia și în organele de partid, autorul se referă la discriminarea socială a populației rurale, efectele negative ale chimizării excesive și agriculturii intensive în general, menite să asigure cu alimente metropolele sovietice, subordonarea totală a cadrelor locale ștabilor și trimișilor Moscovei în teritoriu.

Partea a doua a volumului I e consacrată începutului etapei active a mișcării de eliberare națională: Cenaclul „A.Mateevici”, primele manifestări de stradă, restructurarea gorbaciovistă, startul pluripartidismului, frica autorităților comuniste locale față de primii lăstari ai democrației, lupta pentru limbă și alfabet, finalizată cu sesiunea a XIII-a și prima Mare Adunare Națională.

Urmează grevele politice prevestitoare ale separatismului, primul Parlament democratic, alegerea în funcția de președinte al acestuia, Declarația cu privire la Suveranitate, declararea ca fiind nul Pactul Ribbentrop-Molotov, Decretul cu privire la Puterea de Stat, Legea despre instituția prezidențială și alegerea de către Parlament, la 3 septembrie 1990, a șefului statului suveran Moldova.

Volumul II. *Independența: între euforie și zbu-cium* (890 pagini, anul apariției – 2008) cuprinde septembrie 1990-finele anului 1993. Autorul o caracterizează drept perioada în care, „în pofida greutăților de ordin intern (legate de separatism, dar și de efectele inerente ale liberalizării economiei), forțele democratice au clădit, cărămidă cu cărămidă, temelia ce ne permitea ieșirea din componența U.R.S.S. pentru a

Mircea Snegur. *Labirintul Destinului. Memorii*. 6 volume. Chișinău, 2007-2013, Fundația „Draghiștea”

edifica propriul stat pe principiile autodeterminării”.

Partea întâi a cărții se referă la formarea, activitatea și căderea Guvernului Druc, relațiile tensionate cu Moscova, destrămarea imperiului sovietic, proclamarea Independenței, primele alegeri prezidențiale generale, autodizolvarea Parlamentului-90, problemele economice apărute în condițiile demarării reformelor.

Partea a doua a volumului (peste 400 de pagini) este intitulată *Boala separatismului* și e formată din două capitole dedicate, respectiv, separatismului transnistrean și crizei găgăuze. Autorul vine cu dovezi concludente că acțiunile anticonstituționale din sudul republicii și din stânga Nistrului au fost „plămădite” și „coapte” în birourile de la Kremlin ca reacție la nesemnarea de către Moldova a noului Tratat Unional. Până și data declanșării conflictului armat de la Nistru nu a fost întâmplătoare, căci pe 2 martie 1992, la New York se arbora Drapelul Republicii Moldova ca rezultat al admiterii țării noastre în Organizația Națiunilor Unite.

Autorul se oprește asupra aspectelor morale și politice ale conflictului armat, prezentând și detalii inedite în cronologia acestuia, fără să treacă cu vederea suportul internațional, cu precădere asistența României, inclusiv sprijinul logistic.

Urmează semnarea Convenției „Snegur-Elțin” de reglementare pașnică a conflictului armat, eforturile ulterioare pentru înlăturarea consecințelor lui. Situația post-conflict include problemele refugiaților și combatanților, acțiunile pentru eliberarea deținuților politici de la Tiraspol, pentru susținerea școlilor cu predare în română din stânga Nistrului.

În capitolul dedicat crizei găgăuze, autorul analizează rădăcinile acesteia, situația din momentul ei de vârf legat de „voluntariada” de la Chișinău și dezamorsarea ei, adoptarea statutului special al Găgăuziei și formarea organelor de conducere locale.

Volumul III. Edificarea statului (775 pagini; anul apariției 2013) își anunță conținutul chiar în titlu. Edificarea presupune crearea și consolidarea statului. Autorul oglindește cu amănunte aproape antologice crearea atributelor și instituțiilor statale, promovarea reformelor (democratică, politică, economică, financiară, socială, judiciară, constituțională), eforturile pentru dezvoltarea științei, învățământului, sănătății, culturii, inclusiv vizând etniile conlocuitoare, precum și pentru înlesnirea revenirii la credința strămoșească. Capitole aparte sunt dedicate relațiilor interesnice, organizațiilor obștești și guvernamentale, combaterii corupției și criminalității.

Volumul IV. Republica Moldova și lumea (764 pagini; apare în 2013) documentează și analizează procesul de recunoaștere și afirmare a țării în comuni-

tatea mondială. Cartea fixează riguros datele privind stabilirea relațiilor diplomatice cu fiecare țară în parte, vizitele oficiale, semnarea de acte bilaterale etc.

Un capitol aparte este consacrat admiterii Republicii Moldova în cele mai prestigioase organizații internaționale și colaborării în cadrul lor cu statele lumii. De menționat că, la momentul aderării la Consiliul Europei (iulie 1995), Moldova era considerată țara cu cea mai dezvoltată democrație dintre fostele republici sovietice (exceptând Țările Baltice), fiind candidatul nr. 1 pe lista de acceptare.

O importanță deosebită (ca volum și aprecieri) se acordă factorului american în dezvoltarea Republicii Moldova, relațiilor cu cele mai influente state europene – Germania, Franța, Marea Britanie. În arealul post-sovietic sunt evidențiate raporturile cu Ucraina, Rusia, Țările Baltice.

Spațiul cel mai mare – 130 de pagini însoțite de multiple imagini – revine totuși relațiilor cu România. Capitolul respectiv este intitulat sugestiv *Regăsirea fraților*, fiind justificat și confirmat prin exemple de fraternitate adevărată din partea României în susținerea pe multiple planuri a Republicii Moldova, de importanță deosebită fiind cel de afirmare în aspect mondial. Pagini aparte sunt dedicate relațiilor personale dintre președinții Snegur și Iliescu, soluționării în comun a problemelor mai delicate apărute pe parcurs. Tot în acest compartiment este evidențiată cooperarea reciproc avantajoasă în diverse domenii, incluzând crearea de întreprinderi mixte, proiecte energetice, crearea condițiilor de infrastructură, dar și colaborarea spirituală, culturală și științifică. Autorul caracterizează realizările menționate drept „perioadă istorică importantă a renașterii neamului nostru”, subliniind că ele „au stat la baza deschiderii și apropierii dintre frați aparținând unuia și aceluiași spațiu spiritual comun, descendenți ai aceluiași neam, purtători ai acelorași tradiții”.

Volumul V. Economia de piață: primii pași (514 pagini; apărut în 2013) este și el din categoria celor tematice, povestind despre demararea reformelor economice în aspect multidimensional: elaborarea și instituirea cadrului juridic adecvat, al cadrului economico-financiar, privatizarea, liberalizarea prețurilor, reformarea sistemului financiar-monetar și de credit, retehnologizarea ramurilor economiei, aspectul social al reformelor. Sunt prezentate, de asemenea, detalii despre rolul organizațiilor creditar-financiare, al forumurilor economice de talie mondială și europeană, al experienței țărilor dezvoltate în activitatea privind liberalizarea economiei și trecerea ei la relațiile de piață.

Volumul VI. Presiunea tranziției (626 pagini; apărut în 2013) cuprinde perioada ultimilor doi ani

de președinție, marcați prin disensiuni între ramurile puterii, calamități naturale de proporții și declinul social-economic provocat de acestea. În anul electoral 1996 se intensifică atacurile, inclusiv la persoană, venite din partea conducerii Guvernului, chiar prin intermediul presei oficiale, de la Parlamentul agrariano-socialist. În contextul denigrărilor (și trădărilor), autorul acordă spații aparte de carte pentru „cazul generalului Creangă”, „cazul Ion Druță” (aici analizând pe larg evoluția relațiilor sale cu scriitorul).

Radiografia campaniei electorale, incluzând susținerea masivă internă și internațională, căreia i-au fost contrapuse trădările, tehnologiile murdare și forțarea prin ele a pierderii alegerilor în turul doi al scrutinului, pune punct descrierilor la tema dată.

Volumul mai cuprinde reflecții despre Nicolae Costin, precum și despre relațiile deosebite ale autorului cu Adrian Păunescu.

Memoriile se încheie cu un post-scriptum dedicat vieții personale, familiei, prietenilor, pasiunilor, însoțit de fotografii inedite.

Cum memoriile au fost așternute pe hârtie preponderent în perioada guvernării PCRM (2001-2009), ele conțin mai multe reacții la practicile puterii comuniste. Nespecific genului de scrieri, reacțiile date ale autorului nu doar întredeschid ușa laboratorului său

de creație pentru cititor, ci completează reușit opera cu mărturiile ce depășesc cadrul ei cronologic.

Spiritul combativ în apărarea cuceririlor mișcării de eliberare națională, vizând în primul rând opțiunea democratică a parcursului european, trece ca un fir roșu prin toate șase volume ale memoriilor. În *Labirintul Destinului* său, autorul-oștean trece semeț pe lângă morile de vânt, știind precis că lupta se dă în mințile și pentru mințile oamenilor. Cărțile primului Președinte al Republicii Moldova consolidează temeinic zidul cetății, constituind, de fapt, o cronică fidelă a istoriei noastre recente. Între coperțile lor găsim nu doar adevărul despre acea perioadă zbuciumată, dar și dovada clară a faptului că Mircea Snegur nu și-a întrerupt niciodată mandatul său de Prim-Președinte, trudind cu fidelitate și devotament întru realizarea idealurilor neamului.

Memoriile *Labirintul Destinului* sunt editate de Fundația „Draghiștea” (președinte al Consiliului de administrație – academicianul Boris Gaina), cunoscută și datorită editării lucrării enciclopedice în 15 volume *Localitățile Republicii Moldova*, a ciclului de monografii despre localități aparte. Director de imagine al lucrării este maestrul Mihai Potârniche, iar la prezentarea ei grafică și-au adus contribuția, succesiv, pictorii Gheorghe Vrabie, Andrei Gamarț și Simion Zamșa.

Tudor Zbârnea. *Stratificarea memoriei*, u/p, 150 × 150 cm, 2011